

науковий журнал «Порівняльно-правові дослідження» – 2007 – № 2. – С. 223-226.

2. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2003. – 523 с.

3. Сафонова Л. Д. Бюджетний менеджмент: Навч.-метод. посіб. / Л. Д. Сафонова. – Київ. нац. екон. ун-т. – К.: [КНЕУ], 2001. – 186 с.

4. Чугунов І. Я., Лондар С. Л. Фінансово-бюджетні відносини: аналіз тенденцій в умовах трансформацій економіки. – К.: Львів: Компанія «Аліот», 2002. – 203 с.

УДК 340.113

Чулінда Л. І., к.ю.н., доцент,
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Співвідношення між двома феноменами – правова держава і верховенство права – у правознавчій літературі й досі є дискусійним. Існує думка, що верховенство права є лише одним із принципів, хоча й визначальним, правової держави, інші вчені розглядають правову державу і верховенство права як явища, однакові за своїм змістом.

Так, О. Скакун вважає, що принцип верховенства права як явище загальносоціальне за своїм обсягом є ширшим, ніж правова держава [1, с. 10-14].

На думку В. Кампа, між метою правової держави та верховенства права немає принципів відмінностей, але засоби їх досягнення в обох випадках різні. Це стосується, зокрема, джерел формування та реалізації права: нормативно-правові акти є основними засобами реалізації правової держави в країнах романо-германської правової сім'ї, а прецедентне право – основним засобом втілення верховенства права в країнах англосаксонської правової традиції тощо. В Україні, на його думку, поняття верховенства права та правової держави слід розрізняти як самостійні та незалежні одне від одного [2].

М. Козюбра звертає увагу на те, що Rule of law вважається англійським варіантом німецького Rechtsstaat. Обидві ці доктрини зароджувалися в загальному руслі нового юридичного світогляду, критики феодального свавілля, утвердження ідей гуманізму, принципів свободи та рівності всіх людей, невідчужуваних прав людини, пошуків різних правових засобів і форм, спрямованих проти узурпації публічної політичної влади [3, с. 4]. На

його думку, відмінності між англійським Rule of law і німецьким Rechtsstaat нині є швидше термінологічними, ніж змістовними. У Резолюції ПАРС № 1594 зокрема також зазначається, що ці два поняття є синонімами [4].

В. Шаповал погоджується, що ці поняття є синонімічними, однак наголошує, що верховенство права більше підкреслює правопорядок, що існує в державі, а поняття правова держава більше характеризує саму державу та її органи [5, с. 30].

Спільні елементи, які об'єднують поняття верховенства права і правової держави, аналізуються у доповіді Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія): а) законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права; б) юридична визначеність; с) заборона свавілля; d) доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; е) дотримання прав людини; f) заборона дискримінації та рівність перед законом [6, с. 170].

У концепції верховенства права, яка розроблялася і реалізовувалася у країнах англо-саксонської правової системи, увага зосереджується на ідеях обмеження влади держави, забезпечення розвитку вільного правового суспільства, становлення і функціонування сильного і незалежного суду, що стоїть між особою і владою. У континентальній правовій системі акцентується на забезпеченні передусім правопорядку. У правовій державі влада має бути обмежена правом у можливостях довільно змінювати закони для своєї вигоди.

Отже, вітчизняні дослідники звертають увагу на спільність концепції верховенства права і правової держави, а також на відмінності між ними. Верховенство права зосереджується на тому, яким має бути право, щоб стримувати державу і забезпечувати свободу, тоді як теорія правової держави прагне дати відповіді на питання, якою має бути держава, що підпорядковується праву.

Принцип верховенства права є найважливішою складовою міжнародних правових актів, зокрема, присвячених правам і свободам людини та громадянина. Верховенство права як принцип фіксується у національних конституціях і законах, його активно застосовують міжнародні й національні суди. Зважаючи на підписання Україною міжнародних документів, які містять вимоги верховенства права, виникає необхідність втілення відповідних положень в юридичній діяльності.

Змістом сучасного розуміння принципу верховенства права є поєднання низки вимог, які покликані забезпечувати пріоритет прав і свобод, законних інтересів людини і громадянина у суспільстві, верховенства конституції у системі актів законодавства держави, дотримання принципу рівності,

встановлення законності й порядку в суспільстві, наявність ефективного і передбачуваного правосуддя.

Література

1. Скакун О. Ф. Верховенство права і правова держава: співвідношення понять / О. Ф. Скакун // Вісник Харківського національного університету імені Н. В. Каразіна. – 2008. – № 841. – С. 10-14.

2. Окрема думка судді Конституційного Суду України Кампа В. М. стосовно Рішення Конституційного Суду України від 28 квітня 2010 р. № 12-рп/2010 (справа про забезпечення апеляційного оскарження ухвал суду).

3. Козюбра М. І. Принципи верховенства права і правової держави: єдність основних вимог / М. І. Козюбра // Наукові записки. Національний університет «Києво-Могилянська академія». – 2007. – Том 64. Юридичні науки. – С. 3-9.

4. Resolution 1594 (2007) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe “The principle of the rule of law” adopted by the Standing Committee, acting on behalf of the Assembly, on 23 November 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta07/ERES 1594.htm>

5. Шаповал В. Верховенство права: міфи і реалії пострадянського праворозуміння / В. Шаповал // Українське право. – 2006. – № 1. – С. 30-32.

6. Верховенство права (доповідь, схвалена Венеційською комісією на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 року) // Право України. – 2011. – С. 168-184.

УДК 342.92

Шалота К. В., аспірант,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРАВО НА ВІЛЬНІ ВИБОРИ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЮ КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Конституція України в статтях 69-70 проголосила принцип народовладдя і встановила природне право кожного громадянина України на управління державою, визнаючи вибори найважливішим інститутом демократії, основною формою безпосереднього волевиявлення народу і здійснення ним влади [1].

Через механізм виборів народ України реалізує своє конституційне право щодо здійснення державної влади. Вибори є основним інструментом контролю народу України за діяльністю політичних та громадських інституцій, обраних громадян щодо реалізації запропонованих ними програм в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.